

บทบาท แนวปฏิบัติ หลักยึดและเทคนิคของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รศ.ดร.บุญชม ศรีสะอาด *

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มีอิทธิพล ต่อการสำเร็จการศึกษาของนิสิต นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก กล่าวได้ว่าอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มีส่วนช่วยให้นิสิต นักศึกษาสำเร็จการศึกษาได้ถึง 20% – 80% ดังนั้นผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ต้องตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว โดยทำการศึกษาและปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนด้วยความรับผิดชอบ เสียสละทุ่มเท ให้สามารถบรรลุผลอย่างดี

บทความนี้กล่าวถึงบทบาท แนวปฏิบัติ หลักยึดและเทคนิคของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (Thesis) ซึ่งหมายความรวมถึงการศึกษาค้นคว้าอิสระ (Independent Study) ด้วย ผู้เขียนนำเสนอสาระตามลำดับหัวข้อดังนี้ บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แนวปฏิบัติ หลักยึดและเทคนิคในการให้การปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งประกอบด้วย หลักในการเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์ หลักปฏิบัติของนิสิต นักศึกษาในการศึกษาค้นคว้า และเทคนิคสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มีบทบาทในการ ดูแล แนะนำ ชี้แนะ กำกับติดตาม ควบคุมให้นิสิต นักศึกษา (Advisee) ทำวิทยานิพนธ์ ได้สำเร็จอย่างถูกต้อง มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนด อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ควรมีฐานความเชื่อเกี่ยวกับกระบวนการในการทำวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1.1 กระบวนการทำวิทยานิพนธ์ เป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนานิสิต นักศึกษา ให้บรรลุคุณสมบัติที่ปรารถนา โดยช่วยทำให้นิสิต นักศึกษา มีคุณสมบัติ คุณลักษณะต่อไปนี้

- 1) มีความใฝ่รู้ รักในการเรียน
- 2) มีการคิดที่เป็นระบบ มีประสิทธิภาพ
- 3) มีความสามารถในการพัฒนา และในการแก้ปัญหาต่างๆ
- 4) มีความสามารถในการค้นคว้า
- 5) มีความสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยการวิจัย
- 6) มีความรอบคอบ
- 7) มีความเพียร ความอดทน
- 8) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 9) มีเจตคติที่ดีต่อการวิจัย
- 10) มีบุคลิกภาพที่ดี

1.2 กระบวนการทำวิทยานิพนธ์ เป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ที่มีคุณค่าโดยทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ได้องค์ความรู้ที่เป็นจริง บุกเบิก และขยายพรมแดนแห่งความรู้

2. แนวปฏิบัติ หลักยึด และเทคนิคในการให้การปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.1. หลักในการเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่อาจารย์ที่ปรึกษาต้องกำกับดูแล

ในการเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์ควรเลือกหัวข้อที่มีลักษณะดังนี้

- 1) สอดคล้องกับสาขาที่เรียน และนโยบายของสถาบัน ภาควิชา
- 2) มีกระบวนการศึกษาค้นคว้าตามหลักวิชา
- 3) มีความสำคัญ ให้ประโยชน์อย่างชัดเจน
- 4) เป็นเรื่องใหม่ ทั้งด้านเนื้อหาสาระ และด้านกระบวนการวิจัย
- 5) มีความเป็นไปได้สูง ที่จะทำวิจัยได้สำเร็จอย่างมีคุณภาพ
- 6) ชอบ สนใจอย่างแท้จริง
- 7) มีศักยภาพในการศึกษาค้นคว้า เช่น มีความรู้ มีประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น
- 8) มีความมั่นใจสูงว่าจะได้รับความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารองค์กรที่เรา

จะไปเก็บข้อมูล

- ด้านข้อมูลได้รับการอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ในการพิจารณาเรื่องต่างๆ จากกลุ่มตัวอย่าง หรือผู้ให้ข้อมูลที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม
- ด้านการค้นคว้า ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้บริหาร บรรณารักษ์ห้องสมุดต่าง ๆ การค้นในระบบ Internet การยืมหนังสือ เป็นต้น
- ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล มีผู้เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ แปลความหมายผลการวิเคราะห์

ข้อมูล

2.2 หลักปฏิบัติของนิสิต นักศึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ที่อาจารย์ที่ปรึกษาต้องกำกับดูแล

นิสิตนักศึกษาที่ทำวิทยานิพนธ์ ควรยึดหลักปฏิบัติ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2546 : 11-15)

- 1) จะต้องทำด้วยตัวเองทุกขั้นตอน
- 2) จะต้องถือว่าตนเองเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษาค้นคว้าดีที่สุด
- 3) จะต้องทุ่มเทความพยายามในการศึกษาค้นคว้าตามกระบวนการของการวิจัย ทำด้วยใจรัก เพื่อมุ่งให้ได้ผลงานที่มีคุณค่า ผลงานที่ภาคภูมิใจ เป็นผลงานด้านวิชาการที่ดีที่สุด (Masterpiece) ชิ้นหนึ่งในชีวิตของนิสิต นักศึกษา
- 4) ยึดหลักกาลามสูตรเป็นแก่นควบคุม ซึ่งได้แก่ อย่าปลงใจเชื่อเรื่องใดทันทีที่ทราบ ไม่ว่าเรื่องนั้นจะมาจากแหล่งใดใน 10 แหล่ง ได้แก่ มาจากการฟังตามกันมา การเล่าลือ การอ้างอิงตำราหรือคัมภีร์ การใช้ตรรกะ การอนุมานเอง การคิดตามแนวเหตุผล เป็นเรื่องที่เข้าได้กับทฤษฎีของตน มองเห็นรูปลักษณะน่าเชื่อถือ และเป็นคำพูดของอาจารย์ แต่จะเชื่อต่อเมื่อได้ไตร่ตรอง พิจารณาด้วยปัญญาทุกแง่มุม และจากหลักฐานต่างๆ แล้ว
- 5) ยึดตามจรรยาบรรณนักวิจัย ซึ่งสภาวิจัยแห่งชาติได้กำหนดไว้ 9 ประการ คือ ต้องซื่อสัตย์ และมีคุณธรรมในการทางวิชาการและการจัดการ ต้องตระหนักถึงพันธกรณีในการทำงานวิจัยตามข้อตกลงที่ทำไว้กับหน่วยงานที่สนับสนุนการทำวิจัย และแหล่งงานสังกัด ต้องมีพื้นฐานความรู้ในสาขาที่ทำวิจัย ต้องรับผิดชอบสิ่งที่ศึกษาวิจัย ต้องเคารพศักดิ์ศรี และสิทธิมนุษยย์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ต้องมีอิสระทางความคิด ปราศจากอคติในทุกขั้นตอน หลังนำเสนอไปใช้ประโยชน์ หรือเคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น และพึงมีความรับผิดชอบต่อสังคมทุกระดับ
- 6) ทำการปกป้อง (Defense) คำโครงวิทยานิพนธ์ การจัดทำคำโครงต้องศึกษาค้นคว้าและเลือกวิธีการต่างๆ ที่เห็นว่าถูกต้องเหมาะสมที่สุดจึงต้องอธิบายให้คนอื่นเข้าใจในเหตุผลที่เลือกวิธีการนั้นๆ

7) การปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ต้องเตรียมการให้ดี มีหลายทางเลือก หลายแผน เพื่อเสนอพิจารณาในกรณีที่ทางเลือกนั้นๆ มีปัญหา

2.3 เทคนิคสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์

การให้คำปรึกษาเป็นศิลปะผสมผสานทักษะนั้น คือ ต้องมีเทคนิคเฉพาะในการดำเนินการและถ้าปฏิบัติบ่อยๆ จะมีความชำนาญ **เทคนิคที่สำคัญมีดังนี้**

1) กำลังใจ การทำวิทยานิพนธ์ต้องอาศัยกำลังใจเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลา ใช้ความเพียร ในการดำเนินการ นิสิต นักศึกษา อาจขาดกำลังใจ ท้อถอยได้

2) การชี้ทางสว่าง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ควรมีความรอบรู้ มีประสบการณ์สูง มองเห็นช่องทางต่างๆ ในการชี้แนะให้นิสิต นักศึกษา มีความเข้าใจ สามารถดำเนินการได้สำเร็จ

3) การส่งเสริมให้หลีกเลี่ยงสิ่งผิด ในการวิจัยมักมีการปฏิบัติ ความคิดที่ไม่เหมาะสมที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งนิสิต นักศึกษา คาดคิดไม่ถึง มองไม่เห็น อาจารย์ที่ปรึกษาต้องหาวิธีการให้เขาเข้าใจ และหลีกเลี่ยงในสิ่งเหล่านั้น

4) การติดตามการทำวิทยานิพนธ์ ใช้ระบบเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุม ซึ่งถ้านิสิต นักศึกษาปฏิบัติตามระบบดังกล่าวจะทำวิจัยได้สำเร็จ (ดูการพัฒนาการทำวิทยานิพนธ์-บุญชม ศรีสะอาด : 2546)

5) ให้โอกาสในการปรึกษา การปรึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันเป็นสิ่งสำคัญที่สุด อาจารย์ที่ปรึกษาต้องจัดให้มีช่องทางและเวลาในการติดต่อปรึกษาอาจโดยการพบกันโดยตรง ทางโทรศัพท์ หรือ e-mail เป็นต้น บางที่ต้องติดต่อกันหลายครั้ง กว่าที่จะสำเร็จการศึกษาได้

2.4 การปฏิบัติตนของอาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาต้องปฏิบัติตนให้มีลักษณะต่าง ๆ ที่เอื้อต่อความสำเร็จของการเป็นที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ได้แก่ มีเมตตาสูง มีภาวะผู้นำสูง ทันสมัย มีเทคนิคการแนะนำที่ดี มีความละเอียดรอบคอบ ให้ความสำคัญกับวิทยานิพนธ์ของนิสิต นักศึกษา มีความอดทนในการทำหน้าที่ อาจารย์ที่ปรึกษา มีความคิดสร้างสรรค์ แก้ปัญหาได้ดี

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2546). *การพัฒนาการทำวิทยานิพนธ์*. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.